

Wizerunek współczesnego Kościoła Katolickiego wśród Polaków

Prezentacja z badania jakościowego

Październik 2021

ZAŁOŻENIA I CELE BADANIA

METODOLOGIA I PRÓBA :

- **Pogłębiony wywiad narracyjny z nakreślonymi obszarami eksploracji: percepcja KK, osobista relacja z KK, osobista relacja z katolicyzmem i chrześcijaństwem i duchowością oraz osobista percepcja Boga**
- **22 wywiady IDI online lub face to face**

16 IDI – OSOBY ŚWIECKIE

- Zaangażowane osoby świeckie, w tym członkowie wspólnot
- Osoby wierzące i uczęszczające do kościoła
- Osoby wierzące nieuczęszczające do kościoła
- Osoby niewierzące po apostazji
- Osoby niewierzące deklarujące ateizm

- Mężczyźni - 9; Kobiety - 7

6 IDI - OSOBY KONSEKROWANE

- Proboszcz – zakonnik
- Zakonnik, były misjonarz, uczący w szkole
- Wikary w małej parafii
- Ksiądz uczący kleryków
- Diakon
- Osoba konsekrowana, wcześniej zakonnica - ucząca w szkole

- Mężczyźni - 5; Kobiety - 1

CEL BADANIA JAKOŚCIOWEGO:

- **Rozpoznanie obecnego stosunku Polaków do:**
  - Kościoła Katolickiego,
  - Wiary/religii katolickiej
  - Duchowości
  - Boga

- **Doraźnym celem - pomoc w przygotowaniu kwestionariusza do przekrojowego badania ilościowego na próbie reprezentatywnej osób świeckich i konsekrowanych**

- **Cel niniejszej prezentacji – przedstawienie wstępnych głównych wniosków dotyczących wizerunku Kościoła Katolickiego w Polsce**

1. GŁÓWNY WNIOSEK:

Brak wśród Katolików postaw wskazujących na pełną identyfikację (bez zastrzeżeń) z Kościołem Katolickim w Polsce wśród osób świeckich i konsekrowanych

„Nie czuję już, że to jest mój Kościół z tą wiarą, w której mnie wychowano”

CO NA TO WSKAZUJE

1. W narracjach wielu Katolików o swojej relacji z Kościołem Katolickim obecne - wykluczanie, pewnych aspektów Kościoła Katolickiego w Polsce, o których ci wierni (zarówno świeccy, jak i konsekrowani) wiedzą, ale budzą w nich dysonans poznawczy – albo je wypierają lub racjonalizują albo tolerują je w imię pozostania w wierze **ZAKORZENIONA POSTAWA „JESTEM W KOŚCIELE POMIMO”.**
2. Część badanych odnajduje enklawy w ramach KK – wspólnoty modlitewne czy parafie, gdzie uczęszczają na eucharystię, natomiast nie identyfikuje się z Kościołem Katolickim w Polsce tzw. hierarchicznym lub parafialnym (terytorialnie przypisanym) **DOMINUJĄCA POSTAWA WŚRÓD ZAANGAŻOWANYCH KATOLIKÓW „JESTEM W TYM PRAWDZIWYM KOŚCIELE (KTÓRY AKTYWNIENIE ZNALAZŁEM) ”**
3. Niektórzy badani szukają dróg realizacji swojej wiary poza Kościołem Katolickim formalnie z niego nie występując, ale praktykując wiarę w codziennych modlitwach i staraniu się żyć wg zasad Ewangelii **WSCHODZĄCA POSTAWA „JESTEM W PRAWDZIWEJ WIERZE POZA INSTYTUCJĄ KK”**

2. GŁÓWNY WNIOSEK:

Aspekty budzące dysonans - współczesne grzechy, skandale, afery - związane Kościołem Katolickim w Polsce - nie tylko budzą reakcję zgorszenia, ale długofalowy negatywny wpływ na osoby świeckie i konsekrowane.

GŁÓWNE ASPEKTY WŁĄCZANE DO KATEGORII GRZECHÓW KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

- 1. Przesłpstwa pedofilii wśród księży, zatajanie ich przez hierarchów i brak adekwatnych konsekwencji dla sprawców i sprzymierzeńców** - bulwersuje zarówno samo przestępstwo, jak i jego tuszowanie i zwlekane z uczciwym rozliczeniem – kościół działa wbrew ewangelicznym nakazom nie stoi jasno po stronie ofiar i sprawiedliwości. To już nie jest kwestia grzesznej niemoralności a przestępstwo i jego ukrywanie.
- 2. Silne polityczne i finansowe powiązania z aktualną władzą i władzą świecką w ogóle.** W bezpośrednim kontakcie - razi i zniechęca wiernych agitacji polityczna księży - zwłaszcza podczas mszy (profanacja duchowego wymiaru liturgii). W kontakcie medialnym - wzburza szczególnie działalność ks. Rydzyka, ale też wypowiedzi hierarchów gloryfikujące aktualną władzę świecką, a także merkantylne wykorzystywanie wiary przez samych polityków.
- 3. Przepych, chciwość i brak przejrzystości w sferze finansowej** – dostrzegane na poziomie relacji: kościół - państwo i w osobistych kontaktach z kościołem np. pogrzeb bliskich
- 4. Pustka duchowa i odejście od kościoła Chrystusowego** – mimo, że nie tak głośna, jak wskazywane wyżej aspekty, to jest problemem najgłębszym
  - z jednej strony obecne wypowiedzi biskupów i księży sprzeczne z duchem Ewangelii (bez miłości bliźniego, miłosierdzia, uczciwości), czym psują pracę księży oddanych pracy u podstaw w swoich parafiach
  - a z drugiej strony część księży na parafiach nie żyją tak, jakby sami wierzyli w Słowo, które głoszą i wiernym nie udzielają duchowego wsparcia w krytycznych momentach ich życia np. po śmierci bliskich, problemach rodzinnych

Dodatkowo dla konsekrowanych i katolików bardziej zaangażowanych w życie kościoła:

- 5. Konflikty wewnątrzkościelnych grup interesu** - wielogłos hierarchów (sprzeczne postawy wokół ekumenizmu, tolerancji, zaangażowania politycznego, uchodźców); kontrowersje wokół postaci i wypowiedzi obecnego papieża Franciszka; praktyka donosów - z etykietą heretycką wobec wspólnot i osób charyzmatycznych, czy zarzutu „protestantyzowania” kościoła poprzez Eucharystię na dłoń w 1 fali pandemii;

JAK NEGATYWNY WPŁYW GRZECHÓW KOŚCIOŁA SIĘ PRZEJAWIA

1. Najsilniej reagują osoby w kryzysie wiary, ale też osoby głęboko tę wiarę przeżywające i poszukujące. U nich:
  - sprzyjają narastaniu psychicznej separacji od Kościoła hierarchicznego - bardziej widoczne wśród byłych i obecnych członków ruchów modlitewnych, członków duszpasterstw akademickich
  - wśród osób w kryzysie wiary budzą silne emocje i stanowią bodziec do opuszczenia Kościoła Katolickiego: formalnie (apostazja) i nieformalnie („nie chodzenie do kościoła”)
  - u części jednak rujnują samą wiarę, jako taką - podważając istnienie Boga – czy jest, skoro pozwala na taką niemoralność i bezkarność „swoich” księży i krzywdę ofiar?
2. U osób konsekrowanych budzą gniew, zawstydzenie, poczucie niesprawiedliwości, bezradność, ale też wycofania i wyparcie. Narażają je na nieprzychylnie postawy świeckich, sprawiają trudności podczas nauczania dzieci i młodzieży - muszą się tłumaczyć z win niezawinionych, nie zawsze panując nad emocjami.
3. Demoralizują tzw. „letnich” katolików o bardziej powierzchownym stosunku do wiary:
  - relatywizują sam grzech - pozwalają w pewnych okolicznościach patrzeć na niego przez palce lub w niego niedowierzać i pomniejszać skalę. Stąd albo powoływanie się na to, że *księża zawsze byli grzeszni (...) żyli z gosposią i wszyscy o tym wiedzieli*’ albo, „że teraz się atakuje Kościół, bo zło jest bardziej klikalne”
  - sprzyjają kalkulacjom etycznym – moje grzechy i półprawdy mniej ważą niż duże grzechy i ukrywanie prawdy przez Kościół
4. Utwierdzają osoby niewierzące w ich postawie i zamykają drogę do nawrócenia – dla nich słabość osób konsekrowanych, a więc namaszczonych, rzutuje na obraz Boga, który je namaścił i teraz pozwala na ich niemoralność i hipokryzję

3. GŁÓWNY WNIOSEK:

**Wizerunek Kościoła Katolickiego w Polsce,
zarówno wśród osób świeckich i
konsekwrowanych, jest rozwarstwiony i
niejednorodny**

DWIE KLUCZOWE WARSTWY W PERCEPCJI KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

W narracji o Kościele często wyróżniano dwa równoległe wymiary:

1. wymiar duchowy - określany, jako kościół prawdziwy, moralny czy ewangeliczny
2. wymiar organizacyjny - kościół jako instytucja, hierarchia.

Zwykle jeden z tych wymiarów dominował percepcję, a w ramach każdego z nich przedstawiano różne narracje o wizerunku Kościoła Katolickiego.

KOŚCIÓŁ DUCHOWY

- I. KOŚCIÓŁ JAKO WSPÓLNOTA
- II. KOŚCIÓŁ JAKO WAŻNY ELEMENT TOŻSAMOŚCI RODOWEJ I/LUB NARODOWEJ
- III. KOŚCIÓŁ JAKO DYSFUNKCYJNA RODZINA

KOŚCIÓŁ JAKO ORGANIZACJA

- IV. KOŚCIÓŁ JAKO INSTYTUCJA HIERARCHICZNA - OD SKOSTNIAŁEJ KORPORACJI DO ORGANIZACJI MAFIJNEJ
- V. KOŚCIÓŁ JAKO FASADA (BUDOWLA BEZ DUCHA)
- VI. KOŚCIÓŁ JAKO SEKTA (FAŁSZYWA REALIZACJA BOŻEGO PROJEKTU)

I. Kościół Katolicki jako wspólnota

KOŚCIÓŁ JAKO WSPÓLNOTA – CHARAKTERYSTYKA

- **OBRAZ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO JAKO WSPÓLNOTY - JEST NAJBARDZIEJ IDEALNYM WIZERUNKIEM KOŚCIOŁA W WYMIARZE DUCHOWYM.** Wykracza poza lokalność Kościoła Katolickiego w Polsce.
- Jest to kościół określany jako prawdziwy, moralny - zarazem najbliższy ewangelicznemu dziedzictwu miłości, miłosierdzia, prawdy i otwartości. W odniesieniu do innych wyznań chrześcijańskich jest najbliższy idei ekumenizmu, jedności i braterstwa.
- **OBECNIE JEST RACZEJ CELEM, DO KTÓREGO SIĘ DAŻY NIŻ OPISEM STANU FAKTYCZNEGO.**
- **WŚRÓD OKREŚLEŃ / METAFOR:** Kościół, jako (podzielone) ciało Chrystusa; Kościół Katolicki jako powszechna wspólnota ludzi ochrzczonych; wspólnota serc osób wierzących.
- W takim postrzeganiu kościoła – **WIARA** jest najsilniej wpleciona w życie i traktowana:
  - jako jeden z naczelných aspektów życia, często bez rozdziału na życie duchowe i nie-duchowe - wiara jest najbardziej zanurzona w Ewangelii, Chrystus jest drogą do spotkania z Bogiem, a w codziennym życiu prowadzi Żywy Bóg
  - jest też azymutem moralnym, a Ewangelia jest źródłem wartości chrześcijańskich
  - zapewnia przynależność do Czegoś Większego oraz wsparcie duchowe i emocjonalne współwyznawców
- Jako znaczące postacie w tym kontekście są wskazywani zakonnicy, zakonnice, księża i zaangażowani świeccy, którzy mieli bezpośredni formatywny wpływ na indywidualną wiarę –poprzez nauczanie religii, msze, rekolekcje, grupy modlitewne, wystąpienia na You Tube.
- W tym kontekście **DUCHOWOŚĆ** jest tożsama z „wiarą chrześcijańską realizowaną w sposób katolicki”. Jednocześnie jest obszarem kontemplacji Ewangelii i refleksji nad własnym życiem i dążeniem do bycia lepszym człowiekiem, do zbawienia i życia wiecznego.
- **OBRAZ BOGA** – jest tożsamy najsilniej z obrazem Ojca - Ojca, do którego dostęp jest przez jego Syna, przy udziale Ducha Świętego. W samym wizerunku Boga Ojca dominuje obraz ojca kochającego, miłosiernego, sprawiedliwego, a rzadziej Ojca surowego, który budzi bojaźń.

U KOGO POJAWIA SIĘ TAKI WIZERUNEK KOŚCIOŁA

- Wspólnoty modlitewne – w odniesieniu do samych siebie, ALE nie wobec Kościoła Katolickiego w ogóle
- Dla części osób konsekrowanych - wymiar ontologiczny i idealistyczny– tym Kościół miał być i tym powinien być
- U części wierzących i niewierzących - przejawia się, jako tęsknota za takim Kościołem– tym Kościół mógłby być lub bywał
- U części osób wierzących i niewierzących - pojawia się jako zarzut wobec Kościoła hierarchicznego – tym Kościół Katolicki powinien być, a nie jest

JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC OBECNEJ KONDYCJI KOŚCIOŁA

Samo doświadczenie Kościoła jako wspólnoty jest obecnie podzielane przez nielicznych - budzi poczucie uduchowienia, sensu Życia, poczucie bezpieczeństwa i przynależności. Natomiast w wypadku utraty takiego przeżywania bycia w Kościele – budzi poczucie tęsknoty i osamotnienia.

Zarówno Ci, tak doświadczający wspólnotowego bycia w Kościele, jak i Ci tęskniący za nim - w związku z obecną kondycją Kościoła Katolickiego w Polsce, utożsamianego przez nich z kościołem hierarchicznym odczuwają:

- **rozczarowanie, zgorzniecie, oburzenie** - że KK sprzeniewierza się idei Kościoła Chrystusowego – przez brak natychmiastowych działań wobec przestępstw, angażowanie się w działalność nakierowaną na korzyści materialne i polityczne, a zarazem niedostateczne dbanie o duchowy wymiar Kościoła.
- **zniechęcenie i irytację** – które są wzbudzone przez kontrowersyjne wypowiedzi hierarchów oraz niską jakość homilii w kościołach parafialnych i nauczania religii w szkołach – przez treści przeczące naukom Ewangelii czy język nieadekwatny do współczesnego człowieka, a zwłaszcza młodzieży. W efekcie przekaz jest w swej formie albo nudny albo infantylny albo zbyt autorytarny i protekcyjny, a nie nastawiony na porozumienie i empatię, szczerzy i szanujący odbiorcę oraz wspierający poczucie przynależności do Kościoła
- **wyobcowanie** - trudno im się odnaleźć w dominującym nurcie przeżywania wiary przez świeckich - odbieranym jako bardziej powierzchowny, bez zawierzenia Życia Bogu, skupionym na rytuałach i pozorach wobec innych – „katolicyzm kościółkowy” albo wypaczający ducha Ewangelii i wrogo nastawiony do innych – „katolicyzm fanatyczny”
- **zagubienie i niepokój** - w kontekście sporów wewnątrz Kościoła, zwłaszcza w obszarze wykładni wiary, stosunku do obecnego papieża, sprzecznych wypowiedzi hierarchów. Natomiast brak zdecydowanych reakcji na przestępstwa księży skutkuje szarganiem opinii księży w ogóle i katolików uczęszczających do kościoła - narastająca niechęć społeczna wobec Kościoła.
- **wyparcie** – niektórzy na co dzień pomijają w swoim widzeniu Kościoła to, co wiążą z grzechami kościoła hierarchicznego – wpisują to w grzeszną naturę człowieka lub grzech wpisany w naturę Kościoła, skoro jest wspólnotą ludzi.

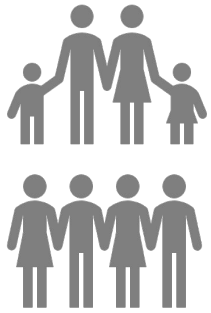
JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC PRZYSZŁOŚCI KOŚCIOŁA

Wobec przyszłości Kościoła Katolickiego osoby postrzegające go przez pryzmat wspólnoty - odczuwają dysonans:

- z jednej strony w obliczu obecnych grzechów Kościoła hierarchicznego i kryzysu wiary katolików świeckich (albo powierzchowni albo fanatyczni w swym podejściu):
  - wskazują na konieczność samooczyszczenia się Kościoła; zadbania o jego duchowy wymiar oraz o większy nacisk na kochający i miłosierny obraz Boga, a samą praktykę jako źródło radości i przynależności do grona dzieci bożych
  - a zarazem przejawiają obawy o dalszy wzrost odpływu wiernych z kościoła w Polsce i spadek powołań do życia konsekrowanego i „jakość” nowych kapłanów
- a z drugiej strony dostrzegają z nadzieją jasne punkty:
  - w postaci oddolnych ruchów świeckich (modlitewnych, charyzmatycznych), szukających dróg do rzeczywistego wspólnotowego ewangelicznego przeżywania wiary
  - obecność w Kościele, nadal, takich zakonników i zakonnicek, a rzadziej księży, którzy swoim życiem i postawą świadczą o wierze - potrafią być zarazem przewodnikiem i bratem/siostrą w wierze.

II. Kościół Katolicki jako ważna część tożsamości rodzinnej i/lub narodowej

KOŚCIÓŁ JAKO CZĘŚĆ TOŻSAMOŚCI RODOWEJ/ NARODOWEJ - CHARAKTERYSTYKA

- **OBRAZ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO, JAKO CZĘŚĆ TOŻSAMOŚCI RODZINNEJ I/LUB NARODOWEJ - WPISUJE SIĘ W WYMIAR DUCHOWY KOŚCIOŁA JAKO NOŚNIK WARTOŚCI I TRADYCJI WPAJANYCH PRZEZ ZNACZĄCYCH CZŁONKÓW RODZINY. RÓWNOLEGLE NIEKTÓRZY POSTRZEGAJĄ GO, JAKO WAŻNĄ CZĘŚĆ DZIEDZICTWA NARODOWEGO.**
- W obu wypadkach jest silnie osadzony w Kościele Katolickim w Polsce i relatywnie mniej otwarty na inne wyznania chrześcijańskie, a czasami skłonny postrzegać inne kultury i współczesne zmiany kulturowe w Europie jako zagrożenie.
- Gdy Kościół jest postrzegany jako część tożsamości rodzinnej, to wiara jest przejawem wierności wobec tych członków rodziny, którzy aktywnie tej wiary uczyli i wprowadzali w jej praktyki. Najczęściej było to pokolenie dziadków (rzadko rodziców) – którzy swoim życiem nieśli autentyczne świadectwo wiary. Zwykle, to oni uczyli modlitw, nawyku uczęszczania na niedzielne msze oraz obchodzenia świąt kościelnych. Takiej postawie sprzyja potrzeba zachowania rodzinnych tradycji i wychowania dzieci zgodnie z wiarą przodków i w oparciu o wartości, które z tej wiary się wywodzą.
- Gdy Kościół jest dodatkowo postrzegany jako część tożsamości narodowej, jest silnie powiązany z zainteresowaniem historią, deklarowanym patriotyzmem i głębokim przekonaniem, że kościół odegrał znaczącą pozytywną rolę w obronie tożsamości narodowej, zwłaszcza w czasach zaborów i komunizmu. Teraz zaś wiara i praktyka religijna pozwala się osobiście wpisać w wielowiekową historię swojego narodu i niejako na co dzień świadczy o tej przynależności, a sama praktyka jest wypełniana bardziej jako obowiązek, ćwiczenie charakteru.
- Jako znaczące postacie wskazywano Jana Pawła 2 i prymasa Stefana Wyszyńskiego, rzadziej Matkę Teresę oraz polskich świętych i księży ważnych dla historii Polski (Św. Faustyna, kardynał Sapięha).
- W tym kontekście **DUCHOWOŚĆ** jest tożsama z „wiarą moich przodków” oraz przejawia się w staraniu się żyć i wychowywać dzieci według wpojonych wartości, opartych głównie na Dekalogu, a w dalszej kolejności Ewangelii (pomoc słabszym, wybaczenie).
- **OBRAZ BOGA** – często jest tożsamy z obrazem Ojca, który jest sprawiedliwym sędzią – wynagradzającym za dobro i karzącym za zło, a zarazem z wizerunkiem Boga Kreatora, Stwórcy, dla którego nie ma rzeczy niemożliwych, a sam jest nieopisywalny. Sporadycznie postrzegany metafizycznie - nasze dusze są częścią Boga, który stwarza warunki, byśmy się doskonalili.

U KOGO POJAWIA SIĘ NARRACJA RODOWA - JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC KONDYCJI KOŚCIOŁA (1/2)

- U znacznej części osób wierzących ten aspekt wiary, jako wierności wobec ukochanych przodków, jest silnym komponentem ich tożsamości religijnej. Jest jej fundamentem i dzięki niemu nawet, jeśli oddalają się od Kościoła i nie praktykują, to raczej nie tracą wiary jako takiej.
- Jednocześnie współczesna i przyszła kondycja Kościoła w Polsce budzi w nich szereg silnych emocji.
  - Martwi ich odpływ wiernych a szczególnie młodzieży – „atrakcyjność” Kościoła jest istotna dla nich w obliczu wychowywania własnych dzieci w zgodzie z wartościami przodków.
  - Zarazem zauważają brak dostosowania Kościoła i księży do zmian społecznych i kulturowych - na poziomie języka, wymagań wobec wiernych i znajomości ich życia – chcą kontynuacji na poziomie wartości i zmian na poziomie formy.
  - Część z nich bardziej zna wykładnię wiary od babci lub dziadka niż współczesnego Kościoła – dlatego podchodzą wybiórczo do tych zakazów i nakazów, których nie poznali w domu rodzinnym (lub ich wtedy nie dotyczyły) np. dotyczących seksu przedmałżeńskiego, antykoncepcji, zakresu dopuszczalnej aborcji i jej penalizacji.
    - Jednocześnie nawet, jeśli popierali idee demonstracji przeciw zaostreniu ustawy antyaborcyjnej w 2020 roku, to oburzały ich wtargnięcia do kościołów i napisy na ich murach. Taka forma protestu była sprzeczna z ich postawą wobec Kościoła – szacunku dla świętości mszy czy samej budowli. Jako sprawców postrzegali raczej młodzież niechętną Kościołowi niż kobiety.
  - Jednak najsilniej bulwersują i przerażają ich skandale pedofilskie, bo podważają zaufanie do postaci księdza, psują obraz kościoła wyniesiony z domu (miejsce bezpieczne, moralne) i budzą oburzenie wobec braku ochrony dzieci (przenoszenie przestępców na inne parafie). □ **Oczekują tu radykalnych kroków ze strony Kościoła w odniesieniu do spraw wykrytych i zapobiegania im na przyszłość.**
  - Razi ich udział kościoła w polityce, a zwłaszcza popularność księży o wątpliwej reputacji i wysokiej pozycji – ksiądz Rydzyk, a rzadziej kardynał Dziwisz □ **w postulatach na przyszłość wskazywana neutralność polityczna Kościoła.**
  - Boli ich podważanie autorytetu kapłanów. Z tego względu, jako bolesne lub niewiarygodne odbierają zwłaszcza informacje, podważające autorytet Jana Pawła II.

U KOGO POJAWIA SIĘ NARRACJA NARODOWA - JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC KONDYCJI KOŚCIOŁA (2/2)

- Dla niektórych osób wierzących i niewierzących - ważnym, pozytywnym atrybutem Kościoła jest jego rola, zwłaszcza w czasach PRL, w obronie tożsamości narodowej i później jedności narodu (z pozycji opozycyjnej wobec opresyjnych rządów).
  - Mimo to, są oni bardzo krytyczni wobec obecnego zaangażowania politycznego Kościoła – bo nie powinien być stroną w spolaryzowanym społeczeństwie i „bratać się z władzą” – wzmaga w ten sposób konflikt, a nie buduje jedności. Zwłaszcza, jeśli ikoną Kościoła Katolickiego zaangażowanego w politykę jest ksiądz Rydzyk i Radio Maryja.
  - Również skupienie KK na dobrach materialnych i chciwość postrzegane są, jako niegodne Kościoła z taką tradycją w Polsce.
  - Natomiast pedofilia i jej ukrywania – polaryzują postawy:
    - są odbierane jako sprzeniewierzenie się historycznemu etosowi Kościoła w Polsce
    - a rzadziej są wypierane albo przyjmowane z niedowierzaniem: albo co do skali zjawiska - rozdmuchiwane przez siły szukające sensacji lub wrogie KK albo jako pokłosie działań esbeckich wtyczek, a nie „prawdziwych” księży
- Oczekują tu dyskretnych, ale zdecydowanych ruchów samooczyszczających ze strony Kościoła Katolickiego.**

III. Kościół Katolicki jako dysfunkcyjna rodzina

KOŚCIÓŁ JAKO DYSFUNKCYJNA RODZINA - CHARAKTERYSTYKA

- **OBRAZ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO JAKO RODZINY, ALE O DYSFUNKCYJNYM CHARAKTERZE - WPISUJE SIĘ W WYMIAR DUCHOWY KOŚCIOŁA JAKO WSPÓLNOTY, KTÓRA JEST NAZNACZONA BARDZIEJ JARZMEM GRZECHU I LUDZKIEJ NIEDOSKONAŁOŚCI.**
- W tym sensie uwaga jest skupiona na Kościele Rzymskokatolickim jako takim – który z racji liczebności członków i długą obecność w Polsce częściej zmagają się ze swoimi grzechami i są one częściej nagłaśniane. Inne wyznania chrześcijańskie są czasami punktem odniesienia jako lepiej radzące sobie we współczesnym świecie, np. brak celibatu księży (ksiądz bliżej doświadczeń wiernych).
- Gdy Kościół jest postrzegany jako rodzina, to przejmuje na siebie zarówno jasne, jak i ciemne strony wizerunku współczesnej rodziny.
  - Z jednej strony może pozytywnie zapewniać miłość członków rodziny, zaufanie, bezpieczeństwo, czas i zrozumienie, wyposażenie w kompas moralny, wewnętrzną wolność i szczerłość w relacjach – jest to obszar wartości jakie płyną z wiary, a zwłaszcza z Ewangelii.
  - Z drugiej zaś strony niesie zagrożenia właściwe rodzinom dysfunkcyjnym – braku bliskości i miłości, gonitwy za pieniędzmi, pustki duchowej, nieufności jej członków wobec siebie, przemocy wobec słabszych, nieszczerości i nadużyć – tuszowanie i ukrywanie występków silniejszych i przymus trzymania tajemnicy przez pozostałych. Niepokojąco zwraca **uwagę tendencja do dominacji narracji o kościele jak o rodzinie – w jej „patologicznej” odsłonie, która staje się wspólnotą w grzechu.**
- Jako znaczące postacie wskazywano papieża Franciszka, a czasami Jana Pawła 2, ale głównie inne osoby konsekrowane będące przykładem „dobrych” zakonników, zakonnicy i księży – którzy byli nauczycielami i świadczili swoją postawą o autentyczności wiary. Często te postacie są wymieniane, jako przeciwwaga do negatywnego wizerunku kościoła hierarchicznego i związanymi z nim grzechami i skandalami.
- W tym kontekście **DUCHOWOŚĆ** jest skupiona na staraniu się żyć według pozytywnego przesłania wiary „jak dobry człowiek”, żyjący wg Dekalogu i zgodnie z przesłaniem Ewangelii. Jednocześnie u części towarzyszy temu refleksja, że sama ta „rodzina kościoła katolickiego” za tym przesłaniem nie idzie, jest w kryzysie zarówno na poziomie jej ojców, jak i szeregowych członków. Część dystansuje się zatem od owej „rodziny duchowej” i idzie samotną ścieżką poza Kościołem Katolickim.
- **OBRAZ BOGA** – jest tu zróżnicowany - często jest tożsamy z obrazem Ojca i Boga Kreatora, ale też często opisywany, jako rodzaj inteligentnej, kochającej, siły/energii, która wypełnia świat.

U KOGO POJAWIA SIĘ TAKA NARRACJA I JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC KONDYCJI KOŚCIOŁA (1/2)

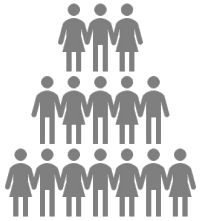
- Ten typ narracji był obecny w wypowiedziach osób świeckich o różnym stopniu uczestnictwa w praktykach, ale też pojawia się w narracji osób konsekrowanych.
- Przynależność do Kościoła Katolickiego, tak jak do rodziny - nierzadko nie ma znamion wolnego wyboru, a raczej uwikłania.
  - W tym wypadku przez analogię, tak jak „rodziny się nie wybiera”, tak i przynależność do Kościoła też nie jest wyborem (wzrasta się w nim). Natomiast odejście od niego zrywa więzy, wyobcowuje i straszy wydziedziczeniem z Królestwa Bożego □ **postawa „jestem, bo się boję odejść”**.
  - Jednak pozostanie w nim zmusza do przymykania oczu na uchybienia i grzechy, zarówno tych powołanych do „rodzicielskiej funkcji” (kapłanów tytułowanych jako „ojcze” i samego Kościoła postrzeganego jako matka), jak i swoich współbraci i sióstr □ **postawa „jestem pomimo”**.
- Dlatego już samo postrzeganie w taki sposób swojej przynależności do Kościoła budzi napięcia.
- Tu również wskazywano na te same problemy Kościoła w Polsce (pedofilia, polityka, pieniądze i pustka duchowa), ale w narracjach o tym pobrzmiewa **pewien rodzaj rezygnacji i niedowierzania, że poprawa kondycji Kościoła w przyszłości jest możliwa i odejście od wspólnoty w grzechu na rzecz wspólnoty w Chrystusie**.
- Ich nadzieję obniża: opieszałość w oczyszczeniu Kościoła z pedofilii; pogłębiający się mariaż polityki i Kościoła; hipokryzja części hierarchów i księży - w warstwie duchowej i materialnej; dobra prosperita organizacji typu Radio Maryja; brak spójnej wykładni ze strony hierarchii w kwestiach samej wiary i kwestiach społecznych.
- Jednocześnie pojawiają się kontrowersje wobec publicznych krytycznych wypowiedzi księży wobec grzechów KK i demaskowanie kolejnych kościelnych decydentów: - najczęściej odbierane, jako ruch ku oczyszczeniu kościoła, ale pojedyncze osoby wskazują, że to dla nich „kalanie gniazda”, które utrudnia nauczanie młodzieży lub jest osobiście bolesną konfrontacją z plamą na wcześniejszym autorytecie (niedowierzanie lub zawód wobec Jana Pawła 2, czy o. Jana Ziemby)

U KOGO POJAWIA SIĘ TAKA NARRACJA I JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC KONDYCJI KOŚCIOŁA (2/2)

- W narracjach o Kościele jako dysfunkcyjnej rodzinie nie tylko grzechy kościoła hierarchicznego wpływają na taki wizerunek – buduje go też **obraz współczesnych świeckich, który pokazuje powierzchowne przeżywanie wiary i rozluźnienie moralne.**
  - Część świeckich traktuje zalecenia Kościoła wybiórczo - tak, jak współczesny Kościół hierarchiczny traktuje wybiórczo ewangeliczne przesłanie.
  - Stąd separatystyczne poglądy świeckich na temat dopuszczalności aborcji, współżycia poza związkiem sakramentalnym osób hetero- i homoseksualnych, a także antykoncepcji. Część wręcz wyłącza tę sferę z obszaru grzechu i się z niej nie spowiada.
  - Sam nakaz uczestnictwa we mszy niedzielnej jest nierzadko relatywizowany.
  - A zarazem pojawia się rodzaj tęsknoty za wspólnotowym przeżywaniem nabożeństw, za takim świętowaniem czasu dla Boga jako spotkania w kochającej rodzinie. Natomiast obecnie narasta wrażenie jedynie indywidualnego udziału we mszy parafialnej, a nawet rodzaj wyobcowania (pandemia tylko ten stan pogłębiła).
  - W ich doświadczeniu nie ma już tak charyzmatycznych księży, mówiących językiem, który trafia z przesłaniem i do nich i do ludzi młodych, a sama msza w ich poczuciu jest zbyt poważna i długa - nieadekwatna do rozproszonej percepcji przeciętnych uczestników.

IV. Kościół Katolicki jako instytucja hierarchiczna

KOŚCIÓŁ JAKO INSTYTUCJA HIERARCHICZNA – CHARAKTERYSTYKA

- **OBRAZ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO, JAKO HIERARCHICZNEJ INSTYTUCJI JEST NAJCZĘŚCIEJ POJAWIAJACYM SIĘ TYPEM NARRACJI O KOŚCIELE KATOLICKIM W POLSCE - JAKO: RÓWNOLEGLY PUNKT ODNIESIENIA DLA KOŚCIOŁA DUCHOWEGO LUB JAKO WIZERUNEK, KTÓRY TEN DUCHOWY FORMAT PRZESŁANIA, CZY WRĘCZ MU ZAPRZECZA.** Zatem w samym opisie Kościoła hierarchicznego możemy wyróżnić:
  1. **UJĘCIE NEUTRALNE** – opisuje funkcjonalny wymiar **KOŚCIOŁA JAKO URZĘDU** do zarządzania w kwestiach organizacyjnych i kadrowych - niezbędnego w tak dużej instytucji, jak Kościół Katolicki. Zarazem jest postrzegany jako niezbędny do ferowania WYKŁADNI w kwestiach związanych z WIARĄ jej zgodności z nauczaniem Kościoła.
  2. **UJĘCIE KRYTYCZNE – KOŚCIÓŁ, JAK SKOSTNIAŁA KORPORACJA** – w takiej narracji zwracano uwagę z jednej strony na korporacyjny wymiar kościoła – gdzie znaczną część energii pochłania zajmowanie się biurokracją, wewnętrzne konflikty o władzę oraz nastawienie na zysk i powiększanie zasięgów (materialnych, politycznych i społecznych) przy jednoczesnym odejściu od istoty samej WIARY – staje się towarem, czy usługą, oplecioną pustymi rytuałami, do sprzedania. Z drugiej strony wskazywano na niedostosowanie owej korporacji do współczesności – prezentuje skostniałe średniowieczne poglądy w sferze obyczajowej, estetycznej i stosunków międzyludzkich. Jej kadra utraciła dostojeństwo i autorytet z minionych wieków i we współczesnych realiach (dostępu do edukacji i wiedzy, trendu na upraszczanie) czasem sprawia wrażenie infantylnej, niedouczonej lub wręcz komicznej. Zarazem szwankuje jej jakość obsługi ,wiernych’ i tempo rozwiązywania sytuacji kryzysowych, brak jej reform i umiejętności dostosowania do zmian.
  3. **UJĘCIE ODRZUCAJĄCE – KOŚCIOŁA, JAK ORGANIZACJA MAFIJNA** – w takim tonie utrzymane narracje podkreślające, że staje się on, lub już jest, organizacją przestępczą, skoro kryje przez lata przestępców, jest nieprzejrzysta finansowo, nie płaci podatków i przekupuje polityków. W takim ujęciu pojawia się zarzut o cynicznie wykorzystywanie WIARY - pięknych idei zawartych w Ewangelii, aby zasłonić i tuszować działalność przestępczą lub niemoralną (np. wymuszenia wysokich uznaniowych opłat za sakramenty).
- W takim podejściu podkreślano międzynarodowy charakter Kościoła, ale przykłady częściej wskazywano z kościoła lokalnego a te z innych krajów podawano, jako punkt odniesienia – np. dotkliwe dla Kościoła konsekwencje ukrywania pedofilii i innych nadużyć.
- W kontekście narracji instytucjonalnej **DUCHOWOŚĆ** nie jest domeną takiego Kościoła. Stąd relacje badanych o własnej duchowości bardziej są skupione na podkreślaniu dbałości o własną etykę i moralność niejako w kontrze do wizerunku kościoła jako instytucji hierarchicznej.
- Kreowany obraz **BOGA** – albo jest naznaczony cechami władcy - nawet jeśli to Bóg Ojciec, to jest to Bóg-Szef, albo zupełnie w kontrze jest obrazem Boga bezosobowego, który jest sprawczą energią wpływającą na świat i międzyludzkie relacje (parafraza prawa karmy).

U KOGO POJAWIA SIĘ TAKI WIZERUNEK KOŚCIOŁA

- Neutralne podejście do kościoła hierarchicznego, jak do urzędu, koniecznej instytucji - pojawiało się tylko sporadycznie u pojedynczych osób świeckich i konsekrowanych.
- Krytyczne podejście wskazujące skostnienie i korporacyjnym wymiar instytucji kościoła katolickiego - było obecne w większości narracji zarówno u osób świeckich, jak i konsekrowanych.
- Natomiast wizerunek kościoła mający znamiona organizacji mafijnej - ujawniały narracje części osób, które rozluźniły relacje z kościołem, ale też u apostatów wcześniej silnie zaangażowanych w życie kościoła, a rzadziej wśród ateistów.

JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC KONDYCJI KOŚCIOŁA NA PRZYSZŁOŚĆ

Niezależnie od stopnia krytycyzmu wobec obecnego instytucjonalnego wymiaru Kościoła Katolickiego w Polsce i na Świecie – przewijają się te same postulaty, jako konieczne, by jego kondycję odbudować i zatrzymać odpływ wiernych:

- Powrót do Źródeł – powrót do Ewangelii i kościoła Chrystusa a odejście od kościoła interesu – więcej miłosierdzia, empatii, pokory, skromności ale też radości przeżywania bliskości z Chrystusem
- Zbliżenie do wiernych i w większym zakresie oddanie im głosu – to już nie jest Kościół niczym Owczarnia – gdzie pasterz (kapłan) głosi a owce pokornie słuchają. Oczekiwane są zmiany języka przekazu jego formy i treści - bliższy życia i problemów wiernych, a zarazem bardziej skupiony na Ewangelii.
- Odbudowa nadszarpniętego zaufania do instytucji Kościoła – przez niezwłoczne działania wobec przestępstw pedofilii i ich ukrywania, ukrócenia powiązań ze światem polityki i zorientowania na zyski materialne i finansowe.
- Zażegnanie wewnętrznych sporów Kościoła - teraz obniżają jego autorytet i budzą zagubienie w kontekście nauki i doktryn Kościoła.
- Staranność w rekrutacji księży i kadry nauczającej dzieci i młodzież.
- Również pojawiają się głosy o zmianie roli kobiet w Kościele i hierarchicznym i duchowym – od podporządkowania do współodpowiedzialności.
- Zarazem nierzadko obecne głosy o unowocześnieniu na poziomie rozluźnienia dogmatów Kościoła w tematach przesuwających się ze sfery grzechu w sferę obyczajowości – dotyczą związków pozasakramentalnych, stosunku do osób rozwiedzionych, LGBT, stosowania antykoncepcji i zakresu dopuszczalności i penalizacji aborcji.

Najbardziej sceptyczni, co do przyszłości Kościoła i jego skłonności do zmian w kierunku kościoła bliższego Ewangelii a zarazem współczesności - są ci, którzy dostrzegają w jego instytucjonalnym wymiarze cechy organizacji mafijnej.

V. Kościół Katolicki jako fasada

KOŚCIÓŁ JAKO FASADA – CHARAKTERYSTYKA

- **OBRAZ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO, JAKO JEDYNIIE FASADY – PUSTEJ BUDOWLI BEZ DUCHA** -POJAWIA SIĘ, JAKO:
  - wyraz buntu wobec hipokryzji kościoła instytucjonalno- hierarchicznego sprzeniewierającego się duchowemu dziedzictwu kościoła Chrystusowego
  - dosadne podkreśleniem rozdziewku między ideałem kościoła wspólnotowego a pustką duchową po stronie części kleru i osamotnieniem wiernych - odczuwanym w kontakcie z nimi.
- W takim ujęciu kościoła podkreślano:
  - fasadowość wiary wśród księży i hierarchów - i rodzące się w kontakcie z nimi wątpliwości: czy ksiądz wierzy w to co głosi, skoro tak postępuje? W efekcie stają się bardziej urzędnikami religijnymi niż kapłanami i wzorcami do naśladowania.
  - fasadowość wiary świeckich katolików – uprawiających „kościółkowy” lub fanatyczny katolicyzm nieprzekładający się na ich pozytywne postępowanie w Życiu zgodne z Ewangelią
  - fasadowość samych rytuałów – odtwarzanych bez rzeczywistego zaangażowania kapłanów i wiernych
- **DUCHOWOŚĆ** jest deklarowana w zróżnicowany sposób albo oparta o szeroko rozumiane wartości chrześcijańskie – niejako w opozycji do katolickiego fasadowego dziedzictwa, ale też nabiera cech ponadreligijnej etyki: tolerancji i szacunku wobec innych, uczciwości, empatii.
- W obrazie BOGA również mamy szerokie spectrum □ i Boga Ojca, i Trójcę Świętą, i Boga Stwórcę, i Surowego Sędziego, ale też odwoływanie się do kosmicznych pozaosobowych sił i energii.

U KOGO POJAWIA SIĘ TAKI WIZERUNEK KOŚCIOŁA I JAKIE GENERUJE POSTAWY WOBEC JEGO PRZYSZŁOŚCI

INDICATOR
CENTRUM BADAŃ MARKETINGOWYCH

kik
WARSZAWA
KLUB INTELIENCJI KATOLICKIEJ

Narracja o fasadowości Kościoła jest obecna u osób z różną relacją z wiarą i Kościołem Katolickim:

- u osób, które zdystansowały się do kościoła, ale nadal postrzegają siebie, jako wierzących katolików
- wśród osób, które porzuciły i wiarę i Kościół również przez formalne akty apostazji
- u okazjonalnie praktykujących Katolików
- a sporadycznie u świeckich zaangażowanych wspólnotowo i osób konsekrowanych krytycznych wobec klerykalizmu - jako zwrócenie uwagi na niepokojące zjawisko w Kościele powszechnym

Przy postrzeganiu Kościoła przez pryzmat jego fasadowości, jako priorytetowy postulat wobec jego przyszłość wskazywano konieczność odnowy duchowej. Jednakże albo niedowierzano w rzeczywiste jej ziszczenie albo postrzegano ją jako możliwą w wąższych zakresach – poprzez działalność świeckich - wspólnoty modlitewne, ruchy charyzmatyczne.

VI. Kościół Katolicki jako sekta

KOŚCIÓŁ JAKO SEKTA – KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA (1/2)

- **OBRAZ KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO, JAKO SEKTY POJAWIAŁ SIĘ RELATYWNIE RZADZIEJ I W RÓŻNYCH ZAKRESACH:**
  1. **W ODNIESIENIU DO KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W OGÓLE**
    - **JAKO WYPACZONEJ LUB FAŁSZYWEJ REALIZACJI BOŻEGO PROJEKTU ZAPISANEGO W PIŚMIE ŚWIĘTYM** – obecne w narracji niektórych członków wspólnot modlitewnych, czy u wolnego chrześcijanina z kościoła domowego.
      - Powodem takiej oceny KK jest - klerykalizm, głoszenie treści niezgodnych z Ewangelią, dogmaty odbiegające od litery Pisma Św., w tym nadmiarowy kult maryjny – *Bozia zastępuje Boga*.
      - Dla nich samych duchowość jest oparta o wartości chrześcijańskie, żyją wiarą, dostęp do Boga wiedzie przez Jezusa a praktykę regulują założenia ich wspólnot i osobista modlitwa i czytanie Pisma Św.
    - **JAKO ORGANIZACJI POSŁUGUJĄCEJ SIĘ „PRANIEM MÓZGU” U WYZNAWCÓW (OD ICH LAT DZIECIĘCYCH) W CELU ZDOBYCIA JAK NAJWIĘKSZEJ WŁADZY I WPŁYWÓW** – obecna w narracji ateistów.
      - Taka percepcja jest z jednej strony pokłosiem opresyjnej edukacji religijnej w szkole – straszenie piekłem, potępieniem za grzechy – wychowywaniem do poddaństw a z drugiej strony bezpośrednim kontaktem z klerem nastawionym tylko na korzyści materialne bez empatycznych odruchów w obliczu ludzkiego dramatu (pogrzeb bliskiej osoby).
      - Tutaj **DUCHOWOŚĆ** pozbawiona jest metafizycznego aspektu, wyklucza zarówno boga osobowego jak i jego „energetyczne” przejawy i skupia się na stronie moralnej i etycznej – godnego i uczciwego Życia bez krzywdy innych ludzi i zwierząt.

KOŚCIÓŁ JAKO SEKTA – KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA (2/2)

2. W ODNIESIENIU DO WIZERUNKU KOŚCIOŁA PREZENTOWANEGO PRZEZ WĘŻSZE ŚRODOWISKA

- **RADIA MARYJA I KS RYDZYKA - JAKO ORGANIZACJI NASTAWIONEJ NA MERKANTYLNE CELE, WYPACZAJĄCEJ PRZEŚLANIE EWANGELICZNE, SZERZĄCEJ WROGOŚĆ WOBEC INNYCH I STOSUJĄCEJ KŁAMSTWO, NEPOTYZM (RZECZYWISTE NOMINOWANIE POLITYKÓW) A TAKŻE WYKORZYSTUJĄCEJ FINANSOWO STARSZYCH WYZNAWCÓW .**
  - Negatywny wizerunek tego środowiska obecny w narracji wielu świeckich uczestników badania niezależnie od typu relacji z Kościołem Katolickim. Natomiast wśród osób konsekrowanych przeważa powściągliwość lub pomijanie tego tematu.

- **GRUPY PARAMILITARNE „RYCERZY ...” - JAKO ORGANIZACJI GUBIĄCYCH NACZELNE PRZEŚLANIE EWANGELII I CHRZESCIAŃSKIE WARTOŚCI: MIŁOŚCI BLIŻNIEGO, MIŁOSIĘRDZIA, OTWARTOŚCI – wykorzystują one wiarę katolicką, jako pretekst do działań przemocowych i wykluczających innych (wyznanie, pochodzenie etniczne, orientacja seksualna, inny światopogląd).**
  - Rzadko przywoływane wprost – zawsze z silnym niepokojem i tylko w wypowiedziach kobiet z Warszawy.

PODSUMOWANIE

CO W ŻYCIU OSOBISTYM I W SFERZE EMOCJONALNEJ UTWIERDZA PRZYNALEŻNOŚĆ DO KOŚCIOŁA

- **Wśród okoliczności /wydarzeń w życiu osobistym, które sprzyjają zacieśnianiu więzi z kościołem respondenci wymieniali:**
  - Silną relację z bliskim dorosłym, który życiem świadczył o wierze i dla którego praktyki religijne były naturalnym elementem życia, np. babcia, dziadek, ciocia, a zdecydowanie rzadziej rodzice
  - Spotkanie na pozaszkolnych lekcjach religii zakonnicy/ zakonnika żarliwie wierzących „dobrych ludzi”, ale podchodzących do młodzieży bez natarczywej „ewangelizacji”
  - Wstąpienie i przynależność do ruchów/ wspólnot typu: neokatechumenat, wspólnoty modlitewne, ruch oazowy □ Kościół przeżywany jako wspólnota, bezpieczeństwo emocjonalne i /lub duchowe, a także doświadczenie charyzmatycznych „wystąpień”
  - Pojawienie się dzieci – potrzeba oparcia „na czymś większym” w wychowaniu w wierze, w nauce wartości, moralności, właściwego postępowania i bycia w świecie – szukanie kompasu w świecie wielości i różnorodności systemów moralnych i aksjologicznych
  - Własna poważna choroba i poczucie pomocy w uzdrowieniu - udział w mszy uzdrawiającej, modlitwa bliskich o uzdrowienie z choroby alkoholowej
  - Spotkanie w dorosłym życiu osoby, która „nawracała bez nawracania”, „świadczyła swoim życiem”
  - Doświadczenie wsparcia psychicznego i duchowego w momencie ciężkich kryzysów życiowych – trudności małżeńskie, zawodowe, choroba bliskich – świadczone ze strony zaangażowanych katolików świeckich lub osób konsekrowanych
  - Osobiste doświadczenie kontaktu z Bogiem, bożego wstawiennictwa, opieki – a kościół niekiedy tylko jako ‚miejsce’ dostępu do sakramentów, bo ich niesie łaska wiary

CO W ŻYCIU OSOBISTYM I W SFERZE EMOCJONALNEJ UTRUDNIA, ZAWIESZA LUB ZRYWA PRZYNALEŻNOŚĆ DO KOŚCIOŁA (1/2)

-
- **Wśród okoliczności /wydarzeń w życiu osobistym, które utrudniają lub zrywają więzi z Kościołem respondenci wymieniali:**
    - Pogrzeb kogoś bliskiego (doświadczenie osobiste lub kogoś bliskiego) - triggerem kontakt z księdzem w parafii - brak wsparcia duchowego, chłód emocjonalny, brak współczucia i taktu, a w zamian skupienie tylko na stronie finansowej, a także utrudniania pochówku, stwarzanie sytuacji „wymuszania łapówki” ze strony księdza, z którym się kontaktowano w sprawie pogrzebu.
    - W momencie, gdy w życiu osobistym respondenci są już odpowiedzialni za własne dzieci, córki – dysonans wobec informacji w mediach o postępowaniu władz kościoła w sferze:
      - rozliczania pedofilii (w wypadku aktywnych katolików często bardziej sposób „załatwiania” niż same akty pedofilii) i gorszące wypowiedzi hierarchów w tej sprawie
      - lobbingu kościoła i organizacji mieniących się jako katolickie - w sprawie rewizji kompromisu aborcyjnego na poziomie prawa państwowego
    - Młodzieńczy „szalony” etap życia – „buntu i naporu” tzw. „wyszumienie się” – zawieszenie praktyk religijnych (trudno iść na mszę po imprezowej sobocie) i moralnych nakazów wynikających z wiary katolickiej (czystość/ wstrzemięźliwość seksualna, antykoncepcja, unikanie używek, unikanie konsumpcjonizmu)
    - Słaba jakość nauczania religii w szkole – katecheta/ ksiądz bez charyzmy lub mobbingujący uczniów np. z rodzin rozwiedzionych. Zarazem nauka podawana bez jej osadzenia we współczesnych problemach świata i w problemach młodych ludzi
    - Wyprowadzenie się z rodziny pochodzeniowej – wypadnięcie z rytmu niedzielnych Eucharystii i innych praktyk religijnych, zerwanie więzi ze wspólnotą rówieśniczych współwyznawców
    - Wykształcenie, w którym zdobyta wiedza trudna do pogodzenia z naukami kościoła - pojmowanymi jako to, co głoszą księża na kazaniach i co w mediach jest cytowane z wystąpień hierarchów

CO W ŻYCIU OSOBISTYM I W SFERZE EMOCJONALNEJ UTRUDNIA, ZAWIESZA LUB ZRYWA PRZYNALEŻNOŚĆ DO KOŚCIOŁA (2/2)

-
- Kontakt z ważną emocjonalnie osobą (np. ojciec, partner), która ma inny, „spójny światopogląd” niezwiązany z katolicyzmem np. pomijający czynnik duchowy pogląd „racjonalno-materialistyczny” lub związany z innym wyznaniem, np. buddyzm)
  - Zmiana priorytetów w życiu osobistym – etap dorabiania się, parcia do sukcesu, chęć podniesienia statusu materialnego jako zabezpieczenia przyszłości własnej i dzieci
  - Zmiana miejsca zamieszkania już w dorosłym życiu – rozczarowanie jakością nauczania w nowej parafii
  - Doświadczenie kryzysów psychicznych i duchowych (w sferze wiary, światopoglądowych) – rozczarowanie kontaktem z księżmi (kazania, spowiedź) – brak odpowiedzi na dojmujące problemy, poczucie, że „Bóg jest, ale nie w Kościele”
  - Doświadczenie zgorszenia i wzburzenia moralnego - rozdźwięku między naukami/ wartościami głoszonymi przez Kościół Katolicki a postępowaniem księży, hierarchów i polityków „grających swoją wiarą” – np. niesprawiedliwość, zatajanie, kłamstwo, chciwość, pycha, rozpusta ...
  - Doświadczenie wstydu za postępowanie i wypowiedzi przedstawicieli Kościoła w sprawie pedofilii, homoseksualizmu, nacjonalizmu, rasizmu, uchodźców, ekologii (pogląd „czyńcie ziemię poddaną”, a nie ziemią się opiekujcie)
  - Doświadczenie irytacji i zniechęcenia w kontekście: „zblatowania kościoła i polityki”; „pazerności kleru”, „rozpasania Radia Maryja”;
  - Potrzeba „stanięcia w prawdzie” - sprzeciw wobec hipokryzji księży i świeckich w KK – apostazja jako dążenie do urealnienia siebie, bycia prawdziwym i spójnym – „poczucie, że to nie jest mój świat”, „nie chcę takiej obłudy u siebie”
  - Utrata wiary w Boga to raczej długofalowy proces – a uświadomienie sobie tego stanu pojawia się w różnych momentach i narasta aż do zbudowania światopoglądu „bez Boga” lub albo przekształceniem Go w energetyczny byt niepowiązany z żadną religią – np.

u młodszych na etapie przystępowania do bierzmowania w gimnazjum, starsi po kolejnych aferach kościelnych, ale też w traumatycznych momentach osobistych – śmierć bliskich w młodym wieku, trudne życie „gdzie jest ten Bóg, który miał się mną opiekować”, ale też konfrontacja z relacjami świadków Holokaustu „jaki Bóg na to pozwoliłby... chyba Bóg cierpienia”

JAKI OBECNIE JEST KOŚCIÓŁ, A JAKI POWINIEN BYĆ

KOŚCIÓŁ, JAKI JEST TERAZ

- Niezgodny z nauką Jezusa – *bez miłości, bez miłosierdzia i bez szacunku do każdego człowieka;*
- Bardziej hierarchiczna instytucja niż wspólnota duchowa wiernych
- Kosztem duchowości - uwikłany w politykę - szczytem mariaż z PiS, ale przypominane wcześniejsze po transformacyjne sojusze Kościoła z polityką
- Nastawiony na gromadzenie majątku; razi chciwość, przepych: hierarchów i szeregowych księży oraz świętyń
- Ukrywający przestępstwa seksualne księży, a jednocześnie restrykcyjny wobec wiernych, którzy „nie żyją po bożemu”
- Przymykający oczy na szkodliwe działania księży tj. Rydzyk, Jędraszewski, Dziwisz, Zięba – mimo, że odsuwają ludzi od Kościoła, ich uczynki i wypowiedzi np. dotyczące pedofilii, osób LGBT, nacjonalizmu itp.
- Oderwany od rzeczywistości swoich wiernych i używający języka z poprzednich epok, ale też mało nawiązujący do samej Ewangelii - dowodem kazania w kościołach parafialnych
- Patriarchalny i nie doceniający kobiet i w kościele i w życiu społecznym
- Powierzchny w nauczaniu - często słaba jakość religii w szkole
- Wewnętrznie skłócony – frakcje w kościele
- Opuszczany przez wiernych – ludzie nie chodzą do kościoła nie tylko przez pandemię
- Naznaczony hipokryzją, podwójnymi standardami – przykłady dotyczące wysokich opłat za pogrzeby i z obostrzeniami pandemicznymi nieprzeznaczonymi w kościołach, mimo wyraźnych ogłoszeń przed kościołem
- Smutny, poważny, podniosły
- A ZARAZEM
- Różnorodny, mający przestrzeń na świeckie ruchy wspólnotowe
- Nadal mający w szeregach księży i zakonnice z powołaniem i z żarliwą wiarą;
- Nominalnie „powszechny” – wspólnota ludzi wierzących
- ALE
- Na rozdrożu – wymagający oczyszczenia :*”tak dalej nie może być”* , *„potrzebujący reformatora”*

KOŚCIÓŁ, JAKI POWINIEN BYĆ

- Bliżej Boga - więcej miłości do Niego i wśród świeckich i konsekrowanych, a u księży więcej pokory i bojaźni wobec Boga
- Bliżej Jezusa i Ewangelii - sam ma postępować wg tego co głosi Pismo i nauczający wiernych, jak wprowadzać go w życie a nie pouczający ich, jak nie należy żyć
- Bliżej człowieka –
  - nastawiony na wspólnotowość,
  - nie wykluczający np. osób po rozwodach, nie szczujący na LGBT, uchodźców itd.
  - bardziej radosny i promujący radość kontaktu z Eucharystią
- Jak najdalej od polityki
- Dalej od „mamony” - rzetelny w kwestii finansów
- Dalej od instytucjonalności – bliżej duchowości, np.
  - nie sprawdza się w miastach podział na parafie;
  - księża są za daleko od ludzi – trudno o spotkanie z nimi w odróżnieniu od kościołów na zachodzie
- Transparentny i rzeczywiście sprawiedliwy i chroniący ofiary - w kwestii pedofilii

REKOMENDACJE

REKOMENDACJE

ODBUDOWA ZAUFANIA

Bez rzetelnego rozliczenia przestępstw pedofilii i ich wcześniejszego ukrywania - trudno mówić o powstrzymaniu erozji zaufania do hierarchii Kościoła Katolickiego. Wierni oczekują:

- jasnego, poważnego komunikowania co KK robi w tej sprawie – bez frazesów o „pochylaniu się z troską” i relatywizowania przestępstw, rozmywania ich w grzeszności natury ludzkiej ,
- rozliczania przestępstw księży jak przestępstw świeckich,
- przede wszystkim nie obciążanie ofiar – KK wręcz powinien zgodnie z Ewangelią stać po ich stronie – wskazane zadośćuczynienia dla ofiar, również w wymiarze finansowym,
- program naprawczy na przyszłość – badania kandydatów do kapłaństwa, odpowiednie szkolenia w toku edukacji księży, natychmiastowe zawieszanie księży z podejrzeniami o molestowanie i jasne procedury ich zgłaszania.

Zdecydowanie krytycznego stanowiska i realnych działań władz Kościoła wobec tych wypowiedzi i działalności księży i biskupów, które są niezgodne z duchem Ewangelii:

- pierwszoplanowo - księdza Rydzyka i Radia Maryja – jeśli każdy polski kierowca może, szukając stacji w trasie, napotkać slogan radia Maryja – „katolicki głos w Twoim domu” – to wypowiedzi tego Środowiska (o znamionach sekty) są traktowane, jako legalne stanowisko KK; skoro Episkopat jest na Radio Maryja głuchy i niemy – to znaczy, że zgadza się z nim i przyzwala zarówno na interpretację wiary, jak i działalność polityczną i finansową.
- przykład ks. Bonieckiego - skoro władze zakonu mogły go „zakneblować” – to dlaczego Rydzyk nie dostaje zakazu wypowiedzi - i może relatywizować pedofilię księży sprowadzając przestępstwo do ulegania pokusie i ani Episkopat ani władze zakonne nie zajmują tu żadnego słyszalnego stanowiska

REKOMENDACJE

ODBUDOWA ZAUFANIA

Zmiana stanowiska w kwestiach finansowych i materialnych

- przejrzystość stawek za usługi – idea „co łaska” skompromitowana przez praktykę „nie mniej niż” plus przynajmniej mikropodatki od usług,
- odejście od przepychu w kierunku skromności i pokory – bardziej cenieni zakonnicy z prostotą wpisaną w wizerunek Życia zakonnego niż kler opływający w dobra luksusowe – „złote a skromne”.

KOMUNIKACJA

- mówienie językiem wiernych, słuchanie ich i dialog; odrzucany jest ton patriarchalny, protekcyjny, czy wręcz infantylny (Bozia zamiast Boga); wierni są ludźmi dorosłymi, inteligentnymi,
- wierni oczekują duchownego partnera, a nie pasterza głupich owieczek – metafora owczarni współcześnie już nie ma racji bytu (inny rodzaj relacji międzyludzkich plus podważone zaufanie do księży w roli pasterzy),
- osobisty kontakt z wiernymi, rozmowy o ich życiu, wychodzenie do wiernych np. po zakończeniu Mszy Świętej (na wzór zachowań duchownych protestanckich lub także katolickich w krajach zachodniej Europy)
- język Ewangelii, język Chrystusa w przekazie – miłość, współczucie, miłosierdzie (siostra Małgorzata Chmielewska)
- korzystanie z cyfrowych form przekazu, aby dotrzeć do wiernych (szczególnie młodych) i w ten sposób głosić Ewangelię (ojciec Grzegorz Kramer na Twitterze)
- zmiana podejścia do wiernych w trudnej sytuacji osobistej – wspieranie i empatia; przykładem jest pogrzeb bliskiej osoby, gdzie badani odczuwali więcej empatii ze strony zakładu pogrzebowego niż księdza □ często to trigger do zerwania więzi z KK

REKOMENDACJE

ORGANIZACJA

- apolityczność Kościoła – bardzo silny postulat wybrzmiewający w wielu wypowiedziach □ model z lat 80, silnie zaangażowanego w politykę KK nie jest adekwatny do czasów współczesnych – to, co wtedy jednoczyło, teraz dzieli obywateli, to, co było przeciw władzy, teraz jest po jej stronie
- wspieranie małych wspólnot modlitewnych, uczestnictwo duchownego w tej wspólnocie (często pozostaje ona niejako obok tradycyjnego modelu parafii)
- staranny dobór osób nauczających religii w szkołach; dodefiniowanie nauczania religii (a nie wiary, której nauczyć nie można) jako tradycji judeochrześcijańskiej wraz z całym tłem społeczno-historycznym (dopasowanym do etapu rozwojowego dzieci i młodzieży)
- rozważenie odejścia od nauczania religii w szkołach, które w mniemaniu wielu badanych przyniosło tak liczne odchodzenie młodzieży od KK; religia stała się przedmiotem „do zaliczenia”, a nie duchowym przeżyciem
- rozważenie odejścia od celibatu księży – duchowny jako mąż i ojciec byłby bliżej ludzi, lepiej znał problemy rodzin i stosunki w nich panujące
- głosy o zmianie roli kobiet w Kościele i hierarchicznym i duchowym – od podporządkowania do współodpowiedzialności (kobiety-księża na wzór pastorów protestanckich)
- przejrzystość finansowa na każdym poziomie – sprawozdania finansowe parafii dostępne dla wszystkich wiernych, „rozliczenie każdej złotówki”; odejście od Funduszu Kościelnego na rzecz podatku na kościół, którego wierny czuje się członkiem

REKOMENDACJE

IDEA I TRADYCJA

- głosy o unowocześnieniu na poziomie rozluźnienia dogmatów Kościoła w tematach przesuwających się ze sfery grzechu w sferę obyczajowości – dotyczą związków pozasakramentalnych, stosunku do osób rozwiedzionych, LGBT, stosowania antykoncepcji i zakresu dopuszczalności i penalizacji aborcji (wszystkie te tematy postrzegane są jako osobisty wybór myślącego i wierzącego lub nie człowieka, a nie dogmaty, które dodatkowo zyskują wymiar polityczny)
- rozważenie zmian reagujących na szybko zmieniający się świat (cyfryzacja, pandemia)
  - komunia na rękę,
  - spowiedź przez internet (dająca często większe poczucie bezpośredniego kontaktu i intymności niż ta w kościele, ale z zachowaniem sacrum,
  - odejście od „barokowych” rytuałów na rzecz większego skupienia na Słowie Bożym i Ewangelii.